

Priesters in het Nieuwe Testament

Hoofdstuk 3 uit: Age Romkes & Nico van der Voet (redactie), *Priesterlijk pastoraat. Een verrijking van de pastorale theologie*. Utrecht: Boekencentrum, 2017.

In het Nieuwe Testament zien we een verschuiving van een speciale priesterklasse, de afstammelingen van Aäron, naar het nieuwe volk van God als een koninklijk priesterschap als geheel. En van dierenoffers die gebracht worden op een altaar, naar het hele leven als een offer voor God.

Het woord ‘priester’ in het Nieuwe Testament

Het woord ‘priester’ en samenstellingen daarvan komen in de Nieuwe Bijbelvertaling voor in 157 teksten van het Nieuwe Testament, waarvan 35 in Hebreëën.¹ In verreweg de meeste gevallen gaat het om historische verwijzingen in de Evangelieën en Handelingen naar priesters die volgens de wet van Mozes verbonden zijn aan de tempel in Jeruzalem.

In de brieven van Paulus ontbreekt de woordstam geheel.

In Hebreëën is het hogepriesterschap van Jezus Christus een belangrijk theologisch thema. Volgens de schrijver is Jezus door God aangesteld als een eeuwige hogepriester ‘naar de ordening van Melchizedek’. Als zodanig vertegenwoordigt Hij een beter priesterschap en brengt Hij het volmaakte offer in het hemelse heiligdom, beter dus dan de dienst van de priesters volgens de ordening van het oude verbond in de aardse tempel. In het volgende hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

Theologisch van belang zijn verder twee opmerkingen in 1 Petrus en drie in Openbaring. We lezen in 1 Petrus 2:3-5 ‘U hebt toch ondervonden hoe goed de Heer is? Voeg u bij hem, bij de levende steen die door de mensen werd afgekeurd maar door God werd uitgekozen om zijn kostbaarheid, en laat u ook zelf als levende stenen gebruiken voor de bouw van een geestelijke tempel. Vorm een heilige priesterschap om geestelijke offers te brengen die God, dankzij Jezus Christus, welgevallig zijn.’ Vers 9v sluit daarbij aan: ‘Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie, een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen van hem die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijke licht. Eens was u geen volk, nu bent u Gods volk; eens viel Gods ontferming u niet ten deel, nu wordt zijn ontferming u geschenken.’

Soortgelijke gedachten lezen we in Openbaring. Van christenen, en in het bijzonder de martelaren onder hen, wordt gezegd dat Jezus hen ‘gemaakt heeft tot koningen en priesters voor God en Zijn Vader’ (1:6 HSV). In 5:10 wordt hieraan toegevoegd: zij ‘zullen als koningen heersen op aarde.’ In 20:6 wordt dit nog eens herhaald.

¹ Gezocht op ‘*priester*’ in de boeken van het Nieuwe Testament in de Nieuwe Bijbelvertaling op www.debijbel.nl (22 oktober 2016).

Een volk van koningen en priesters

Verschillende motieven komen in deze teksten samen.

Volk van God. Degenen die geloven in Jezus Christus vormen het volk van God van het nieuwe verbond.² Zowel Petrus als Paulus grijpen hierbij terug op Hosea 1:10 en 2:22.³ Dat is opvallend omdat het in die teksten eigenlijk over het ontrouwe Israël gaat dat door God weer in genade wordt aangenomen. ‘Oorspronkelijk wilde de profetie van Hosea aangeven dat Israël weer kon worden opgenomen in Gods ontferming na van Hem te zijn afgedwaald. Hier [in 1 Petrus 2:10, AR] gaat het om heidenen die voor het eerst ontferming vinden.’ (Van Houwelingen 1991, p. 86).⁴

Tempel. Omdat de Geest van God woont in degenen die in Jezus Christus geloven, vormen zij samen een tempel⁵, een ‘woning van God, in de Geest’ (Efeziërs 2:21v).⁶ Dit geldt overigens ook van de individuele gelovige (1 Korinthe 6:19).

Koninkrijk van priesters. Als de gemeente een heilig volk van koningen en priesters genoemd wordt, is dit een echo van Exodus 19:6 ‘Een koninkrijk van priesters zul je zijn, een heilig volk.’ Verschillende malen wordt de visionaire uitspraak van Exodus 19:6 - Israël zal een “koninkrijk van priesters” en (dus) een “heilig volk” zijn - in het Nieuwe Testament geciteerd (1 Petr. 2:9, Op. 1:6 en 5:10). In het volk van God uit joden en heidenen is deze wens eindelijk werkelijkheid geworden. De christelijke gemeente is voor de wereld een middelaar naar God toe en van God uit.’ (Den Hertog 2005, p.467).

Maar hoe is het mogelijk dat dit oude ideaal voor Israël nu in het volk van God van het nieuwe verbond werkelijkheid geworden is?

Het geheim ligt in Jezus Christus

De gelovigen van het nieuwe verbond zijn niet van een betere kwaliteit dan die van het oude. Maar zij hebben wel een betere Middelaar. Jezus verbindt ons aan God op een manier die onder het oude verbond niet mogelijk was. Alleen dankzij Hem, de door God uitverkoren en kostbare, levende steen, kunnen ook wij opgenomen worden in de geestelijke tempel. De tempel was de plaats waar God wilde samenkommen met zijn volk, de plaats waar hemel en aarde elkaar raken. Volgens de evangelist Johannes is nu Jezus Christus Zelf dat ontmoetingspunt van God en mensen. In Johannes 1:52 lezen we dat Hij gezegd heeft ‘Waarachtig, ik verzekер jullie, [...] jullie zullen de hemel geopend zien, en de engelen van God zien omhooggaan en neerdalen naar de Mensenzoon.’ Dat is een zinspeling op de droom van Jakob in Bethel. ‘Hij zag een ladder die op de aarde stond en helemaal tot de hemel reikte, en daarlangs zag hij Gods engelen omhoog gaan en afdalen’ (Genesis 28:12). Toen hij weer wakker geworden was, zei hij: ‘op deze plaats is de HEER aanwezig. Dat besefte ik niet.’ (Vers 16). ‘Wat een onzagwekkende plaats is dit, [...] dit is niets anders dan het huis van God, dit moet de poort van de hemel zijn!’ (Vers 17). Daarom gaf hij die plaats

² Zie bijvoorbeeld Capes, Reeves & Richards (2007) p. 258v.

³ Zie 1 Petrus 2:10 en Romeinen 9:25v.

⁴ Vergelijk ook het commentaar van Van Bruggen (2006) op Romeinen 9:25v.

⁵ Zie bijvoorbeeld Capes, Reeves & Richards (2007) p. 262vv.

⁶ Vergelijk 1 Korintiërs 3:16v en 2 Korintiërs 6:16.

de naam Bethel, dat betekent ‘huis van God’. Johannes 1:52 maakt duidelijk dat het contact met de hemel ‘vanaf nu’ via Jezus verloopt. Hij is onze tempel, ons ‘huis van God’. Bij de geschiedenis van de tempelreiniging komt dit ook naar voren. Als Jezus zegt ‘Breek deze tempel af en in drie dagen zal ik hem laten herrijzen’ (Johannes 2:19 HSV), dan denken de Joden dat Hij het tempelgebouw in Jeruzalem bedoelt. Maar de evangelist legt uit: ‘Hij sprak over de tempel van Zijn lichaam.’ (Vers 21). Jezus verwijst met deze uitspraak naar zijn dood (afbreken van de tempel van zijn lichaam) en zijn opstanding na drie dagen (doen herrijzen). In zijn sterren vervult hij de tempeldienst.⁷ Daarom zal een speciale plaats van aanbidding niet meer nodig zijn. Op de vraag van de Samaritaanse vrouw wat de juiste plaats is om God te aanbidden, de berg Gerizim waar de tempel van de Samaritanen stond of de tempelberg in Jeruzalem, antwoordt Jezus: ‘er komt een tijd, en die tijd is nu gekomen, dat wie de Vader echt aanbidt, hem aanbidt in geest en in waarheid. De Vader zoekt mensen die hem zo aanbidden, want God is Geest, dus wie hem aanbidt, moet dat doen in geest en in waarheid.’ (Johannes 4:23v). ‘Er zal een nieuwe geloofsgemeenschap ontstaan, niet door samenvoeging van de berg Gerizim en de tempelberg te Jeruzalem, maar op een geheel andersoortige locatie. [...] De Vader openbaart zich in zijn zoon. Daarom is Jezus de nieuwe heilige plaats, de tempel die binnenkort in drie dagen zal worden opgebouwd (2,19-22) en die een overkoepelend centrum van godsverering zal worden.’ (Van Houwelingen 1997, p. 115v.).

Volgens de schrijver van Hebreeën is Jezus niet alleen onze tempel, maar ook onze hogepriester en is zijn dood het volmaakte offer. Daarmee treedt het nieuwe verbond in werking.⁸ ‘Als Hij spreekt van een nieuw *verbond*, heeft Hij *daarmee* het eerste voor verouderd verklaard. En wat oud is verklaard en wat veroudert, staat op het punt te verdwijnen.’ (Hebreeën 8:13 HSV). Dat is bij de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70 ook gebeurd. Sindsdien is er geen tempel meer in Jeruzalem en geen offerdienst, alleen nog een klaagmuur.

Een geestelijk huis en geestelijke offers

Bij de overgang naar het nieuwe verbond gebeurt er dus heel wat. In plaats van een stenen gebouw in Jeruzalem komt er een geestelijk huis van God, waar alle christenen deel van uitmaken. In plaats van een aparte priesterklasse, treden nu alle gelovigen op als priester. Zij brengen als offer hun voortdurende toewijding aan God, zoals Paulus schrijft in Romeinen 12:1v ‘Broeders en zusters, met een beroep op Gods barmhartigheid vraag ik u om uzelf als een levend, heilig en God welgevallig offer in zijn dienst te stellen, want dat is de ware eredienst voor u. U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld, maar veranderen door uw gezindheid te vernieuwen, om zo te ontdekken wat God van u wil en wat goed, volmaakt en hem welgevallig is.’ De woorden die Paulus gebruikt voor ‘ware eredienst’ kun je ook weergeven met ‘geestelijke eredienst’ of met ‘redelijke godsdienst’. ‘De uitdrukking

⁷ Vergelijk De Jong (2002) p. 42.

⁸ Denk ook aan wat de Heere Jezus over de wijn zei bij de instelling van het Avondmaal: ‘dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden.’ (Matteüs 26:28).

“redelijke godsdienst” die Paulus hier gebruikt, herinnert vermoedelijk aan de in de Hellenistische mystiek gebruikte term: “redelijke offerande” (in tegenstelling tot de uiterlijke cultus) [...] Het gaat hem vooral om het geestelijk karakter van de dienst van God (niet uiterlijk-cultisch zoals vroeger).’ (Den Boer 1986, p. 106).

Een koninklijk priesterschap

De kerk is dus een volk van priesters, maar ook van koningen. Hoe oefenen zij hun koningschap uit? In de eerste plaats is het ook hier Jezus Zelf die koning is. Hij zit met God op de troon (Openbaring 7:17; 22:1 en 3; vgl. 5:6, 13; 6:16; 7:9v). Maar vertegenwoordigers van het volk van God van het oude en het nieuwe verbond zitten ook op vierentwintig tronen (4:4). Zij regeren door zich te onderwerpen aan God en het Lam en door Hem te aanbidden (4:10v; 5:12). Maar God betrekt hen ook in zijn regering van de wereld door te luisteren naar de gebeden van de heiligen (8:1-5). ‘Voordat God optreedt, luistert Hij eerst naar zijn kinderen. Naar ons! Onvoorstelbaar, maar waar.’ (Romkes 2010, p. 48). Bidden is meeregeren met God. Het koningschap wordt niet uitgeoefend door macht, als in een werelds koninkrijk (vergelijk Johannes 18:36), maar door ons in gebed te voegen naar de wil van God (‘Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op de aarde’, Mattheüs 6:10 HSV) en ons volledig te richten op zijn grote toekomst (‘zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid’, Mattheüs 6:33).

Anticiperen op de grote toekomst

De christelijke kerk kent dus geen tempels en geen aparte priesterstand, geen voorgeschreven plaatsen van aanbidding en geen dierenoffers. Dit waren maar verwijzingen naar de ware bedoeling van God: een mensheid die in voortdurend contact met Hem zou staan en Hem in alle facetten van het leven zou dienen. Dat is door het heilswerk van Jezus Christus en de uitstorting van de Heilige Geest in principe gerealiseerd, al zien we ook nog uit naar de tijd waarin dit de enige realiteit zal zijn, zonder aanvechting en tegenstand. Een wereld waar God ‘alles in allen’ zal zijn (1 Korinthe 15:28). Waar we in direct contact met God zullen staan, zonder bemiddeling en zonder barrières (1 Korinthe 13:12). Op die werkelijkheid nemen we in het geloof een voorschot als we ons als een heilig volk toewijden aan God en als koningen en priesters in het leven staan.

Literatuur

- Boer, ds. C. den (1986). *De brief van Paulus aan de Romeinen IX-XVI. Deel 2.* Kampen: Kok.
ISBN 90 242 4672 5.
- Bruggen, dr. Jakob van (2006). *Romeinen: Christenen tussen stad en synagoge.* [CNT3].
Kampen: Kok. ISBN 90 435 1181 1.
- Capes, David B., Rodney Reeves & E. Randolph Richards (2007). *Rediscovering Paul: An introduction to his world, letters and theology.* Downers Grove, USA: InterVarsity Press.
ISBN 978-0-8308-3941-4.

- Hertog, dr. C.G. den (2005) s.v. ‘Priester’. In dr. A. Noordegraaf, dr. G. Kwakkel, dr. S. Paas, dr. H.G.L. Peels & dr. A.W. Zwiep (red.), *Woordenboek voor bijbellezers* (pp. 464-468). Zoetermeer: Boekencentrum. ISBN 90 239 1204 7.
- Houwelingen, dr. P.H.R. van (1991). *1 Petrus: Rondzendbrief uit Babylon*. [CNT3]. Kampen: Kok. ISBN 90 242 6092 2.
- Houwelingen, dr. P.H.R. van (1997). *Johannes: Het evangelie van het Woord*. [CNT3]. Kampen: Kok. ISBN 90 242 6098 1.
- Jong, drs. H. de (2002). *Van oud naar nieuw: De ontwikkelingsgang van het Oude naar het Nieuwe testament*. Kampen: Kok. ISBN 90 435 0607 9.
- Romkes, Age (2010). *Openbaring: Uitzicht op het Rijk van God*. [Luisterend Leven]. Zoetermeer: Boekencentrum. ISBN 90 239 2485 2.
- Schrenk, Gottlob (1965) s.v. ‘ἱερὸς κτλ’. In Gerhard Kittel (ed.), *TDNT III* (pp. 221-283). Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans. Geen ISBN.